

NOU DIARI DE BUJA,

Ó BÉ CRÍTICA D' ES PÓBRE VÉY,

DEL DIUMENJA 27 JUN DE 1813.

QUIN PRONÓSTIC ES AQUÉLL DE QUE VÁREU PARLÁR?

Ecce me. La Iglèsia y España triunfarán de tota sa impiedat y dolentia del témps. Déu sobre tot. Ets hómoes dormían, s' inimic sembrá sa mála llevò, es páre de famílias digué que per no españár es sembrát, heu dexássen créxer tot, y ára parèx qu' es blát já es sagadó. ¿Cóm t' agráda Bêt? ¿Qui se pót posér en Déu? Ell no necessíta d' hómoes: una dóna li bastá y li sobrá per fèr veurer que qui tíra pedrádas á n' el cèl, éll matèx se xápa es cap. Débora, Jaèl y Judít, encára que dónas, son bónas per testimoni. ¿Heu volèu veurer clár? Miráu lo que passá á Ibèria, en aquéll grán territóri entre el Pónt Eucsíno y el már Cáspio qui vuy en día se diu *el Gurgistán*. Allá duguèren prisionéra de guèrra una jovenete cristiána, polída cóm un sól, y més hermòsa d' ánima que de cós. Perque *sa virtut es millor que una dóna véya per gordár sas joves*, no patí cap insult. Era estimáda y juntamént respectáda de tothóm. Sa póbre escláva en havèr acabát sas feynas, se retiráva, feya oració y no parláva máy, en no ser que fos preguntáda. Era bóna de mantenir perque dejunáva molt. Un pic li preguntáren ¿cóm no tírava á devertírsè? y perque ó per quí passáva péna? Vá dir que servía un señòr qui pága bé, y no permèt que nigu el servèsca de bádas. ¿Quin señòr? replicáren; y élla respongué: *Jesús, qui es mon Déu. Ell fá que res d' aquést mon m' altera, ni hem distrèu: encára no he vist nigu qui visca més contént que jó.* Romanguèren atordits aquélls bárbaros. Allá no tenían métyas, y quánt es nins estávan malálts, los passetjávan d' en cása en cása, perque cólca persòna qui tengúes experiència, los curás. Cóm tothóm parláva d' élla

y l' enomenávan s' escláva *hermòsa*, una dóna li dugué una criatureta qui estáva para morir, per veurer si l' hey curaría. ¡Bóna metjèssa cercá! Ella digué que no sabía *cáp remèy*, *sinò encomenár â Déu aquèll nin*. S' ajo-
noyá, posá es nín demunt es séu llit, ahòn havia estes un vestít séu qui éra cóm un cilici, y encáre no havia un minút que pregáva â Jesús p' es consól d' aquèlla ma-
re, quánt son fill estigué sá y bó perfectamént. Heu sabé la réyne qui patía un accidént penosíssim y d' es matèx módo fònc curáda amb un instánt, â la qual li digué qui éra Cristo y li enseñá áltres punts de *doctrína cristiána*. El réy estáva lóco d' alegría y no sabía cóm pagar es benefici que s' *hermòsa* havia fét â sa séua dóna. La qual digué â son marít. Ella no vól dinérs, ni llibertát, ni res d' aquést mon: sòls la alegraríam, adoránt es séu Déu qui *repentinamént m' há dát salút*. El réy doná paráula, no la cumplí, ni feya cás de s' importunidát de la réyna qui l' arribá â enfadár: emperó cassánt un día, se vá veurer en la mórt derréra s' orèya y sens parlár paráula, feu promèsa d' abandonár es Déus fálso y adorár es Déu de s' *escláva hermòsa*, si sortía de aquèll perill. Fònc alliberát, torná â palácio, cridá s' *hermòsa*, réy y réyna aprengueren sa *doctrína cristiána*; y al punt tots-tres foren un apóstol y duas apóstolas. Tota la Cort aprengué. El réy éra mèstre d' ets hómo, la réyna y s' escláva heu éran de sas dónas. Tota sa nació éra cristiána sensa *cáp* sacerdot. ¿Y dirán que sas dónas no son bónas, sinò per xerrár? S' *hermòsa* féu edificár un tèmple y digué â n' el réy, escrigués â Constantíno Mágn, perque hey enviás predicadors. Hey enáren un bisbe y molts de sacerdots y l' emperador estimá més sa conquista d' aquèlla *hermòsa*, que sas que éll matèx hauria pogut lográ en aquèll país. El réy Bacúrio heu contá â Rufino, y aquést réy passá d' allá â ser *majordóm majòr* del emperador y Duc d' es confíns ô térmes de la Palestína. ¿Que no pót fér una dóna, asistída de Déu? Però no estreñem res. Déu sa valgué de Constantíno es mánc poderòs des qui governávan, per fér triunfár la Iglessia de tot es podèr de la tèrra. Seguiguem sa tándá ò sa tásca y qui há fét vuy, farà demá.

y altres (diuan) que es un estèl qui surt entre duas foscas,

Vól dir hóra baxa de tot, y encára vól dir cólca cosa més. Més pólissa es que bòn hómo qui diu y vól dir tant. Vénus á vegádas vá devánt es sól y se diu *estèl de sa matináda*, *fósforo*, ó *Llucifér*; y á vegádas li vá derréra; y següintlò quánt se pón, se diu *hèspèrus* ó estèl d' es cap-véspre. Se pinta dit estèl, just una ó ab una creu bax. S' autòr fone tant mál pensát que judicá, volía cólcu posár la creu deváll el mon *inimic del' ànima* per representár al viu á Vénus. Já havia lletgít y oít que Voltèr féu quánt podia, per destruír la iglèsia, y que s' aplegá amb un parèy ó tres més, per llevár del mon la fé que espargíren ets apóstols. Per lo quál deya que s' áuba tán remolcada, més tóst éra sa *Vénus vèspertína*, que *matutína*. També sáp que á dit planèta li hán observát muntáñas y tácas, y que de s' observaciò de sas tácas inferí el célebre Cassini que en 23 hóras dona Vénus una vólta á la redò d' es seu centro. Combináva s' autòr aquèsta notícia ab sa que tenia d' es qui *cercáva subscripciòns monacáls femeninas*, qui digué, *enviássen bèn dematí p' es papér*, y deya: si vuy es sortida s' áuba á las cinc, *demá sortirá á las quátres*, *passát demá á las tres &c.* ; Que de reflexciòns se pòden fér! Que las fassen es bóns astrónoms, que per axó los págan.

y *cóm ets autòrs hán dormít tot lo día pèrna álta*, *se pensan que ára es dematináda*. *Jó no fás res bó.*

¿ *No fás res bó?* y entretánt heu dius? Si. Que vejan ets Aáns que nóltros los entenèm. Amb un *artícle comunicát*, ó *excomunicát* pòsan élls lo que volen, y segòns diu un imprès, *pòsan sa espása tota nua cási á n' es cóll de aquéll*, qui segòns s' art. 155 pòsa es seu nó m devánt sas lleis qui s' hán de promulgár solemnement. S' avisár d' un módo tán dóls; es dir *jó no fás res bó* y dir *diuan* cóm si no fos *cèrt* lo que se veu claramént, tot axó demóstra que s' autòr se féu càrrec de sa doctrína de Sánt Agustí: *duo nómína sunt hómo peccátor: quia peccátor est, córripi*; *quia hómo, miserêre*. Tén compassiò de qui es hómo, quánt l' has de corretgír cóm á culpát. Usa de zèl; però trempèl ab tant d' amòr á n' es culpát, cóm

avorrimént â sa séua culpa. *Corripere est quasi cõr rãpere*. Una bõna correcciõ há de ferir sa culpa y há d' arrebatár â sí es' cõr d' es culpát. ¿Cõm s' éra explicát es qui féu es suplement â n' es *Diári de Mallõrca* de 24 juñ, y s' autõr de sa *cárta â la señõra Aurora* â 15 juriól? Un molt fórt, y s' áltre molt bé. Corresponía una correcciõ blána, suáve y melõsa. S' autõr riént riént la féu axí cõm sabía, y perque se veja, si élls y los séus heu sabéren enténdrer, aquí vá un cás, ô una

PINTURA QUE FEU EL POËTA MÁNLIO.

No he lletgít res més â propósit, per fêr diferència entre es pecadõr y es pecát, â fi de destruir aquést y no fêr mál â n' aquéll.

Alcõn éra â cassár y un fill séu cansát, s' aturá y s' adormí â s' ombra d' una ausína. Son páre tornáva p' es matéx camí â fi de tornársen plegáts â cá séua. De llun véu una sêrp qui enáva per demunt es pit d' aquéll atlõt indefens y já badáva sas bárras per mossegárlõ, metzinárlõ, y matárlõ. No hey havía témps d' acostárlõ, y torbántse, s' animalõt el matáva. Ell apuntá s' árc, despará sa flétxa y endeviná tán bé es cáp de sa sêrp, que l' hey tayá net, y s' atlot solamént no s' en temé, ni rompé es só. ¡O quín dret! ¡quin tir! ¡quint árt en sabrer dividir es cáp de sa sêrp de sa gargemélla d' es fill, dexánt intácta aquésta qui estáva tocánt cási cási aquéll cáp! No tothóm té má de mêtstre per pégár aquésts cóps. *Ars fuit esse pátre*m. Un llibre de cártas de Santa Teresa diu, que hey há diferència de s' assót tengùt, en sas máns, â s' assót tengùt demunt sas espál-las. Aquí fá mál, allá no, en no ser que se ténga molta estimaciõ â n' es castigát. ¿Hán tengùt present axó? Ells no, éll sí.

Sobre s' estimár, advertésc, que â Mallõrca acostumám dir quánt mos oferèxen una cõsa que no volèm, ô qui no mos agráda: *jó l' hey estím molt, visca molts áñs, heu apreciy moltíssim*. Axó es política; no veritát. Deim també *de tant que t' estím, het trêg un uy, sí més t' envolia, sáltra het treuria*. Axó es més veritát que política. N' hi há molts qui estíman axí. Déu mos guárd d' élls. A n' es féms los estíman, y ànvegádas més que â n' ets hõmos, propiament parlant.

EN LA IMPRÉNTA DE SEBASTIÁ GARCÍA.